

10.6.2026

EOAK/8482/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Päivi Pihlajisto

PÄÄTÖKSEN PERUSTEITA KOSKEVAAN YHTEYDENOTTOON VASTAAMINEN

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan, onko Kansaneläkelaitos (Kela):

- 1) toiminut virkavelvollisuuksiensa vastaisesti kieltäytyessään luovuttamasta julkisia asiakirjoja virheellisin (tietosuoja)perustein;
- 2) noudattanut hyvän hallinnon vaatimuksia perustellen päätöstään "vakiintuneella oikeuskäytännöllä", jota se ei pystynyt pyydettäessä esittämään;
- 3) rikkonut julkisuuslakia ylittäessään vastausmääräajat ja
- 4) perustellut 29.8.2025 antamansa päätöksen hallintolain edellyttämällä tavalla, kun siitä puuttuu viittaus päätöksen korjaamista koskeviin säännöksiin.

Kantelija kertoi asioineensa Kelan kanssa 29.8.2025 annettua työmarkkinatukipäätöstä koskevassa asiassa. Kantelija kertoi tehneensä Kelalle 28.10.2025 julkisuuslain mukaisen tietopyynnön niistä asiakirjoista, joihin Kela viittasi päätöksensä perusteena ("muutoksenhakuasteiden vakiintunut oikeuskäytäntö"). Kantelija pyysi niitä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan (SAMU) tai vakuutus oikeuden päätöksiä, jotka muodostavat Kelan mainitseman "vakiintuneen oikeuskäytännön". Kela kieltäytyi 25.11.2025 luovuttamasta asiakirjoja. Kela perusteli kieltäytymistä sillä, että "päätökset liittyvät henkilöihin ja tietoturvan vuoksi nämä asiakirjat eivät ole julkisia".

Kantelijan näkemyksen mukaan tämä perustelu oli julkisuuslain 10 §:n vastainen. Viranomaisella on velvollisuus antaa tieto asiakirjan julkisesta osasta, jos vain osa asiakirjasta on salassa pidettävä. Oikeuskäytännön päätökset ovat julkisia asiakirjoja, joista viranomaisen tulee peittää henkilötiedot (anonymisointi), ja luovuttaa asiakirja muilta osin.

Kantelun mukaan Kela perusteli alkuperäistä hylkäävää päätöstään ja menettelyään (asianosaisen suostumuksen sivuuttaminen) "muutoksenhakuasteiden vakiintuneella oikeuskäytännöllä". Kun kantelija pyysi nähdä tämän käytännön, Kela vastasi 25.11.2025: "Jälkiseikasta ei ole valitettavasti julkaistua oikeuskäytäntöä." Vasta painostuksen jälkeen Kela toimitti 12.12.2025 yhden vakuutusosoikeuden päätöksen. Viranomaisen on kantelun mukaan antanut harhaanjohtavaa tietoa väittäessään yksittäistä päätöstä tai julkaisematonta käytäntöä "vakiintuneeksi oikeuskäytännöksi". Jos "vakiintunutta" käytäntöä ei pystytä osoittamaan, sitä ei pitäisi käyttää päätöksen perusteluna.

Käsittelyajasta kantelija toi esiin seuraavaa: tietopyyntö oli tehty 28.10.2025 ja julkisuuslain mukainen määräaika päättyi 11.11.2025, Kela vastasi (kieltäytymällä) 25.11.2025, asiakirja (yksi päätös) postitettu 15.12.2025. Kantelijan mukaan Kela ylitti lain säätämät määräajat merkittävästi.

Edelleen kantelija toi esiin, että Kelan päätöksessä (29.8.2025), jolla aiempi lainvoimainen myöntöpäätös kumottiin takautuvasti, ei ollut mainittu sitä lainkohtaa, johon päätöksen poistaminen/korjaaminen perustuu. Päätöksessä viitataan vain työttömyysturvalakiin mutta siinä ei mainita hallintolain 8 luvun säännöksiä tai muuta säännöstä, joka oikeuttaisi viranomaisen puuttumaan jo ratkaistuun asiaan takautuvasti ilman asianosaisen suostumusta.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Kelan selvitys (liitteenä), josta käy ilmi muun muassa seuraava.

2.1 Esitiedot

Kela antoi 16.2.2024 päätöksen, jolla kantelijalle myönnettiin työmarkkinatuki 8.1.2024 alkaen. Kela hylkäsi 29.8.2025 antamallaan päätöksellä kantelijan työmarkkinatuen ajalta 8.3.2024–11.5.2025 sillä perusteella, että kantelija on päätoiminen opiskelija. Päätös perustui työvoimaviranomaisen antamaan sitovaan työvoimapolitiittiseen lausuntoon.

Kantelija pyysi 7.10.2025 lähettämällään viestillä Kelalta selvitystä 29.8.2025 annettuun päätökseen. Viestissään kantelija muun muassa viittasi asiavirheen korjaamista koskevaan hallintolain 50 §:ään ja esitti käsityksensä, että Kela oli tehnyt menettelyvirheen, kun se ei ollut pyytänyt häneltä suostumusta aiemman työmarkkinatuen myöntöpäätöksen korjaamiseen.

Kela vastasi 28.10.2025 kantelijalle seuraavasti:

”Työttömyysetuusasiaa koskevasta asiavirheen korjaamisesta säädetään työttömyysturvalain 12 luvun 8 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan, jos Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe, Kansaneläkelaitos tai työttömyyskassa voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen. Pykälän 2 momentin mukaan päätös voidaan korjata asianosaisen eduksi tai vahingoksi. Päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää, että asianosainen suostuu päätöksen korjaamiseen.

Muutoksenhakuasteiden vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan etuuden hylkäävä päätös voidaan kuitenkin antaa ilman asianosaisen suostumusta, jos olosuhteiden muutos on tapahtunut päätöksen antamispäivän jälkeen ja tapahtunut muutos ei ulota vaikutustaan etuuden alkamisajankohtaan. Tällöin puhutaan ns. jälkiseikasta.

Kela on myöntänyt sinulle työmarkkinatuen 16.2.2024 antamallaan päätöksellä 8.1.2024 alkaen. Työvoimaviranomainen on 28.8.2025 antanut Kelalle työvoimapolitiittisen lausunnon S060, jonka mukaan sinulla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen 8.3.2024 alkaen, koska olet päätoiminen opiskelija. Ko. lausunnon perusteella Kela on tarkistanut työmarkkinatukioikeutesi ja hylännyt työmarkkinatukesi valituksenalaisella päätöksellä (annettu 29.8.2025) ajalta 8.3.2024–11.5.2025.

Hylkypäätös perustuu sitovaan työvoimapolitiittiseen lausuntoon S060, joka on ollut valituksenalaisen päätöksen liitteenä.

Olosuhteiden muutos on tapahtunut 8.3.2024 eli kyseessä ei ole ollut päätöksen oikaisu vaan ns. jälkiseikka.

Muutoksenhakuaste ottaa vielä kantaa siihen, onko Kela menetellyt oikein päätöstä antaessaan. Muutoksenhakuaste kumoaa Kelan antaman päätöksen, jos se katsoo päätöksen syntyneen virheellisessä järjestyksessä.”

Kantelija toimitti 28.10.2025 Kelaan viestin, jossa hän totesi muun muassa seuraavaa:

Pyydän julkisuuslain (621/1999) 3 luvun (Oikeus saada tieto asiakirjasta) nojalla teitä lähettämään seuraavat julkiset asiakirjat:

1) Ne Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan (SAMU) ja/tai Vakuutusosasto (VAKO) päätökset, jotka muodostavat sen ”muutoksenhakuasteiden vakiintuneen oikeuskäytännön”, johon Kela vastauksessaan viittaa.

2) Tarkemmin, pyydän niitä päätöksiä, jotka osoittavat, että etuuden hylkäävä päätös voidaan antaa ilman asianosaisen suostumusta, kun kyseessä on ”jälkiseikka”, vaikka tämä ”jälkiseikka” (tässä tapauksessa mahdollinen gradun tekeminen) on ollut toisen viranomaisen (TE-toimisto) tiedossa ja kirjattuna työllistymissuunnitelmaan siitä päivästä (8.3.2024) alkaen, jolloin olosuhdemuutoksen katsotaan tapahtuneen.

Kela vastasi 14.11.2025 kantelijalle, että asian selvittely on kesken ja hänelle vastataan mahdollisimman pian. Kela vastasi 25.11.2025 kantelijalle viestillä muun muassa seuraavasti:

Olet pyytänyt tietoa oikeuskäytännöstä, joten kyse ei ole julkisuuslain mukaisesta tietopyynnöstä.

Emme pysty toimittamaan esimerkkinä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tai vakuutusosoikeuden päätöksiä, koska päätökset liittyvät henkilöihin ja tietoturvan vuoksi nämä asiakirjat eivät ole julkisia.

Jälkiseikasta ei ole valitettavasti julkaistua oikeuskäytäntöä. Jälkiseikka on mainittu kuitenkin esimerkiksi hallituksen esityksessä HE 274/2010 s. 9. Siitä ilmenee, että jälkiseikalla tarkoitetaan tilannetta, jossa virheellinen maksujakso ajoittuu sekä jo myönnetyn etuuden alkamisajankohdan ja myöntöpäätöksen jälkeiseen aikaan.

Kela on voinut tehdä tarkistuspäätöksen 8.3.2024 alkaen, koska edellinen myöntöpäätös oli annettu 16.2.2024 ja 16.2.2024 annetulla päätöksellä työmarkkinatuki oli myönnetty 8.1.2024 alkaen. Mikäli estävä lausunto olisi annettu 16.2.2024 alkaen tai aikaisemmasta ajasta, olisi Kelan tullut pyytää sinulta suostumus päätöksen oikaisuun.

Valituksesi on käsittelyssä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnassa ja lautakunta tutkii valituksen käsittelyn yhteydessä, onko asiasi käsitelty lain mukaisesti.

Kantelija ilmaisi 25.11.2025 tyytymättömyytensä Kelan toimittamaan vastaukseen. Hän totesi muun muassa, että vastaus ei ole julkisuuslain eikä hallintolain mukainen.

Tämän jälkeen Kela jatkoi muutoksenhakuasteiden päätösten läpikäyntiä. Kela postitti 15.12.2025 kantelijalle vakuutusosoikeuden päätöksen, jossa on käsitelty jälkiseikkaan ja menettelyvirheeseen liittyvää asiaa.

2.2 Kelan näkemys asiaan

Kelan näkemyksen mukaan kantelijan 28.10.2025 tekemä pyyntö, jossa kantelija viittasi julkisuuslakiin, ei ollut julkisuuslain mukainen tietopyyntö. Kantelijan pyyntö ei kohdistunut yksilöityyn viranomaisen asiakirjaan, vaan kantelijan voidaan katsoa tiedustelleen oikeuskäytännön sisältöä. Oikeuskäytäntö on oikeuslähde samoin kuin laki ja sen esityöt. Oikeuslähteitä ei voida pitää viranomaisen asiakirjoina.

Kelan menettelyohjeissa on mainittu apulaisoikeuskanslerin ratkaisu (OKV/916/1/2011), jonka mukaan asiassa on julkisuuslain 14 §:n mukaan tehtävä valituskelpoinen päätös, kun asiakirjaa kieltäydytään antamasta. Ratkaisun mukaan tämä koskee myös kieltäytymistä sillä perusteella, että viranomainen ei katso asiakirjaa julkisuuslain tarkoittamaksi asiakirjaksi.

Kela totesi, että sen 25.11.2025 antama vastaus kantelijan tiedusteluun oli osin puutteellinen. Vastauksen aluksi Kela totesi, että kantelijan tiedustelu ei ollut julkisuuslain mukainen tietopyyntö. Tiedon luovuttamisesta kieltäytymisestä ei kuitenkaan annettu valituskelpoista päätöstä. Lisäksi vastauksen perustelut olivat osin virheelliset. Kela totesi vastauksessaan, että muutoksenhakuasteiden päätökset liittyvät henkilöihin eivätkä tietoturvan vuoksi ole julkisia. Tiedon antamista muutoksenhakuasteiden ratkaisuisista ei olisi tullut evätä tällä perusteella, koska viranomaisen tulee tarvittaessa peittää asiakirjasta salassa pidettävät tiedot ja luovuttaa ne muilta osin.

Varsinainen syy siihen, ettei oikeustapauksia tuolloin voitu luovuttaa, oli se, ettei Kela ollut 25.11.2025 mennessä löytänyt SAMU:n tai vakuutusosoikeuden ratkaisuja, joissa olisi käsitelty asiavirheen korjaamista koskevaa menettelyä ja jälkiseikkaa. Tällaisten päätösten etsiminen vaati muutoksenhakuasteiden ratkaisujen manuaalista läpikäyntiä. Koska sopivia oikeustapauksia ei löytynyt, Kela pyrki selventämään kantelijalle jälkiseikkatilanteiden tulkintaa viittaamalla hallituksen esitykseen (HE 274/2010 vp), jonka sivulla 9 asiasta on mainittu näin:

Ehdotetut säännökset eivät koskisi niin sanottuja jälkiseikkatilanteita eli tilanteita, joissa takautuvan etuuden tai korvauksen maksujakso ajoittuu sekä jo myönnetyn etuuden alkamisajankohdan ja myöntöpäätöksen jälkeiseen aikaan, vaan tällöin sovellettaisiin etuuden lakkauttamista tai tarkistamista koskevia etuuslain säännöksiä.

Kantelija ilmaisi tyytymättömyytensä Kelan vastaukseen, minkä jälkeen Kelassa jatkettiin sopivien oikeustapausten etsimistä. Kela löysi 12.12.2025 vakuutusosoikeuden päätöksen, jolla on hyväksytty Kelan hakemus SAMU:n antaman päätöksen poistamiseksi. Poistohakemuksessa Kela totesi seuraavaa:

Kyseessä ei ole ollut menettelyvirhe. Etuuden epääminen ei edellytä etuudensaajan suostumusta tai aikaisemman myöntöpäätöksen poistamista, jos epääminen kohdistuu myöntöpäätöksen antamispäivän ja myönnön alkupäivän jälkeiseen aikaan. Kansaneläkelaitoksen myöntöpäätös oli annettu 21.12.2022 ja päätöksellä A:lle oli myönnetty peruspäiväraha 17.12.2022 alkaen. Kansaneläkelaitoksen 17.4.2023 antama päätös oli annettu 20.3.2023 alkaen eli kyse on niin sanotusta jälkiseikasta. Oikaisupyyntöä tai suostumusta ei tarvita.

Vakuutusosoikeus hyväksyi Kelan esittämät perustelut ja poisti SAMU:n antaman päätöksen.

Kantelija katsoi kantelussaan, että Kela oli väittänyt yksittäistä päätöstä vakiintuneeksi oikeuskäytännöksi, ja piti tätä harhaanjohtavana. Kelan mukaan jälkiseikkaoppi on osa muutoksenhakuasteiden vakiintunutta käytäntöä, mutta siitä mainitaan päätöksissä nimenomaisesti lähinnä silloin, kun Kelan antama päätös kumotaan menettelyvirheen vuoksi tai Kelan tekemä esitys päätöksen poistamiseksi hylätään tarpeettomana. Tällaisia päätöksiä ei pysty hakemaan Kelan tietojärjestelmästä ohjelmallisesti. Kantelijan tiedusteluun vastaaminen edellytti Kelaan tulleiden muutoksenhakuasteiden päätösten manuaalista läpikäyntiä. Sen vuoksi yhdenkin päätöksen löytäminen vaati melko paljon aikaa. Kun sopivia oikeustapauksia ei heti löytynyt, Kela viittasi asianmukaisesti muihin oikeuslähteisiin eli lain esitöihin.

Kantelija esitti kantelussaan lisäksi, että Kelan 29.8.2025 antama etuuspäätös oli puutteellisesti perusteltu. Kantelija totesi, että päätöksessä ei ole mainittu lainkohtaa, johon aiemman päätöksen poistaminen ja korjaaminen perustuu. Hän viittasi päätöksen perustelemista koskevaan hallintolain 45 §:ään ja asiavirheen korjaamista koskevaan hallintolain 50 §:ään.

Kela hylkäsi 29.8.2025 antamallaan päätöksellä kantelijan työmarkkinatuen ajalta 8.3.2024–11.5.2025 sillä perusteella, että kantelija on päätoiminen opiskelija. Päätös perustui työvoimaviranomaisen antamaan sitovaan työvoimapolitiittiseen lausuntoon. Sovellettuina lainkohtina on mainittu työttömyysturvalain 2 luvun 1 § ja 10 § sekä 10 luvun 2:n 2 momentti.

Kelan toimeenpanemissa etuuslaeissa on säädetty erikseen asiavirheen korjaamisesta. Työttömyysturvalaissa asiavirheen korjaamista koskeva sääntely on 12 luvun 8 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan, jos Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe, Kansaneläkelaitos tai työttömyyskassa voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen. Pykälän 2 momentin mukaan päätös voidaan korjata asianosaisen eduksi tai vahingoksi. Päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää, että asianosainen suostuu päätöksen korjaamiseen.

Kelan 29.8.2025 antamassa päätöksessä on Kelan näkemyksen mukaan asianmukaisesti perusteltu, miten ja millä perusteella kantelijan työttömyysturva-asia on ratkaistu. Päätöksessä on käytetty vakiomuotoista perustelutekstiä ja mainittu sovelletut lainkohdat. Lisäksi päätöksen liitteenä on ollut työvoimaviranomaisen antama työvoimapolitiittinen lausunto, jossa kantelijan opintoja koskevaa asiaa on selostettu tarkemmin.

Ennen päätöksen antamista on menettelyllisenä kysymyksenä tullut ratkaista, edellyttääkö työmarkkinatuen epääminen 8.3.2024 alkaen aiemmin annettujen etuspäätösten korjaamista. Kela on voinut evätä työmarkkinatuen 8.3.2024 alkaen ilman aiemman päätöksen korjaamista, koska epääminen on kohdistunut sekä aiemman päätöksen antopäivän (16.2.2024) että myönnetyn etuuden alkamisajankohdan (8.1.2024) jälkeiseen aikaan. Aiemman päätöksen oikaisun sijaan kyse on ollut etuuden tarkistusratkaisusta. Työttömyysturvalain 12 luvun 8 §:n asiavirheen korjaamista koskeva sääntely koskee oikaisuutilanteita, joissa aiempaa päätöstä joudutaan korjaamaan. Kelan 29.8.2025 antamassa päätöksessä ei siten ole ollut tarpeen mainita lainkohtana työttömyysturvalain 12 luvun 8 §:ää.

3 RATKAISU

3.1 Asiaa koskevat säännökset

Hallintolain 8 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

Hallintolakia koskevan hallituksen esityksen (HE 72/2002 vp) yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan 8 §:n osalta muun muassa, että käytännössä vastaamisvelvoite koskisi asiallisia ja riittävän yksilöityjä kysymyksiä ja tiedusteluja. Säännös ei sen sijaan velvoittaisi viranomaista vastaamaan laajoihin ja yleisluonteisiin tiedusteluihin. Toisaalta todetaan, että vastaamisen edellyttämään aikaan saattavat tapauskohtaisesti vaikuttaa tiedustelun kohteena olevan asian laatu ja monitahoisuus sekä se, edellyttääkö vastauksen antaminen selvitysten hankkimista tai muita erityisiä toimenpiteitä.

Hallintolain 23 §:n 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Hallintolain 44 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan kirjallisesta päätöksestä on käytävä selvästi ilmi sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

Hallintolain 45 §:n 1 momentin mukaan päätös on perusteltava ja perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Pykälän perusteluiden (HE 72/2002 vp) mukaan oikeudellisena perusteena on ilmoitettava ratkaisun perusteena olevat lain tai asetuksen säännökset sekä mahdolliset yleiset oikeusperiaatteet.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslaki) 2 §:n 1 momentin mukaan tässä laissa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista sekä viranomaisessa toimivan vaitiolovelvollisuudesta, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista samoin kuin viranomaisten velvollisuuksista tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi.

Lain 3 §:n mukaan tässä laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Lain 5 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa. Viranomaisen laatimana pidetään myös asiakirjaa, joka on laadittu viranomaisen antaman toimeksiannon johdosta, ja viranomaiselle toimitettuna asiakirjana asiakirjaa, joka on annettu viranomaisen toimeksiannosta tai muuten sen lukuun toimivalle toimeksiantotehtävän suorittamista varten.

Säännöksen perusteluiden mukaan laki kohdistuu julkisuusperiaatteen kannalta keskeiseen viranomaisilla olevaan aineistoon, toisin sanoen asiakirjoihin, jotka ovat sillä asian käsittelyä varten tai muuten sen tehtäviin ja toimialaan kuuluvassa asiassa (HE 30/1998 vp, s. 55).

Lain 13 §:n 1 momentin mukaan pyyntö saada tieto viranomaisen asiakirjan sisällöstä on yksilöitävä riittävästi siten, että viranomainen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee.

Lain 14 §:ssä ovat säännökset asiakirjan antamisesta päättämisestä. Pykälän 1 momentin pääsäännön mukaan viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, ja tiedon asiakirjan sisällöstä antaa saman pykälän 2 momentin mukaan se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu.

Jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on 3 momentin mukaan: 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy; 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi; 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Pykälän 4 momentin mukaan asia on käsiteltävä viivytyksettä ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Julkisuuslain 21 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen voi pyynnöstä tuottaa ja luovuttaa eri käyttötarkoituksia varten automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpitämäänsä yhteen tai useampaan tietojärjestelmään talletetuista merkeistä muodostetun tietoaineiston, jos tietoaineiston luovuttaminen ei sen muodostamisessa käytettyjen hakuperusteiden, tietojen määrän tai laadun taikka tietoaineiston käyttötarkoituksen vuoksi ole vastoin sitä, mitä asiakirjan salassapidosta ja henkilötietojen suojasta säädetään.

3.2 Tapahtumatietoja

Kantelija lähetti 7.10.2025 Kelalle viestin, jossa hän viittasi Kelan 29.8.2025 antamaan päätökseen, jolla oli korjattu Kelan aikaisemmin antama päätös. Kantelija pyysi Kelalta selvitystä päätöksen korjaamisesta ilman asianosaisen suostumusta.

Kela lähetti 28.10.2025 kantelijalle viestin, jossa se kertoi, missä tilanteissa etuuden hylkäävä päätös voidaan antaa ilman asianosaisen suostumusta. Kela viittasi vastauksessaan muutoksenhakuasteiden vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön.

Kantelija lähetti Kelalle 28.10.2025 sähköpostiviestin, jossa hän pyysi julkisuuslain nojalla Kelaä lähettämään ne SAMU:n ja/tai vakuutusosoikeuden päätökset, jotka muodostavat sen muutoksenhakuasteiden vakiintuneen oikeuskäytännön, johon Kela vastauksessaan viittaa.

Kantelija lähetti 14.11.2025 Kelalle viestin, jossa kantelija tiedusteli, miksi tietopyyntöön ei ollut vastattu lain vaatimassa määräajassa.

Kela vastasi 14.11.2025 kantelijalle, että kantelijan esittämiin kysymyksiin oli pyydetty kantaa juristilta ja että viestiin vastataan mahdollisimman pian.

Kela vastasi 25.11.2025 kantelijalle, että koska tämä oli pyytänyt tietoa oikeuskäytännöstä, kyse ei Kelan näkemyksen mukaan ollut julkisuuslain mukaisesta tietopyynnöstä. Viestissä kantelijalle kerrottiin, miksi Kela katsoi sillä olevan oikeus tehdä päätös ilman kantelijan suostumusta ja viitattiin hallituksen esitykseen, jossa oli käsitelty jälkiseikkaa. Viestissä todettiin, että kantelijan valitus on käsiteltyssä SAMU:ssa, joka tutkii valituksen käsittelyn yhteydessä, onko kantelijan asia käsitelty lain mukaisesti.

Kelan käsityksen mukaan kantelijan 28.10.2025 tekemä tiedustelu ei ollut julkisuuslain mukainen tietopyyntö. Siten sen käsittelyyn ei sovelleta julkisuuslain 14 §:n käsittelyaikavaatimusta. Kela katsoo, että asiaa voidaan arvioida hyvän hallinnon perusteisiin lukeutuvan neuvontavelvollisuuden näkökulmasta. Viranomaisen tulee vastata sille esitettyihin tiedusteluihin ilman aiheetonta viivytystä. Kela kiinnitti huomiota siihen, että etenkin kantelijan 28.10.2025 tekemän tiedustelun ja Kelan 25.11.2025 antaman vastauksen välillä on kulunut melko pitkä aika. Toisaalta asian selvittäminen oli ollut Kelan selvityksessä kuvatuista syistä suhteellisen työlästä.

Kela ilmoitti 12.12.2025 lähettäneensä kantelijalle postitse jäljennöksen vakuutus oikeuden päätöksestä, jossa vakuutus oikeus oli käsitelty jälkiseikkaan ja menettelyvirheeseen liittyvää asiaa.

3.3 Kannanotto

Viranomaiselta voi pyytää ja saada tietoa usealla tavalla. Mielestäni voi tapauskohtaisesti kuitenkin olla tulkinnanvaraista, milloin asiakkaan yhteydenotossa on kyse hallintolain mukaisesta tiedustelusta tai päätöstä koskevien lisätietojen antamisesta, julkisuuslain mukaisesta tietopyynnöstä tai tietopalvelupyynnöstä (tietoaineiston tuottaminen pyynnöstä) taikka tietosuoja lainsäädännön mukaisesta tietojen tarkastuspyynnöstä. Viranomaisen velvollisuus on arvioida ja päättää, missä menettelyssä asia sille tulleen yhteydenoton johdosta käsitellään.

Oikeusturvan näkökulmasta menettelytavan valinnalla on olennainen merkitys. Olen oikeusasiamiehen verkkosivuilla 19.5.2025 julkaistussa Kelaa koskevassa ratkaisussani (8.5.2025, EOAK368/2025) todennut etenkin tiedustelun ja tietopyynnön eroista muun muassa, että tiedusteluihin tulee hallintolain mukaisesti vastata ilman aiheetonta viivytystä, kun taas tietopyyntöjen käsittelyyn on julkisuuslaissa säädetty yksityiskohtaiset määräajat. Toiseksi tiedusteluihin vastaamatta jättämistapauksissa, vastauksen viipymistilanteissa ja vastauksen sisältöä koskevissa tilanteissa oikeussuojakeinona on lähinnä hallintokantelu, kun taas tietopyyntöjen kohdalla on lisäksi ja ennen muuta käytössä muutoksenhakumahdollisuus kielteiseen päätökseen.

Olen mainitussa päätöksessäni katsonut, että mikäli menettelytavan valinta aiheuttaa viranomaisessa tulkinnanvaraisuutta, sen on perusteltua omaksua menettely, joka parhaiten toteuttaa asiakkaan oikeusturvaa. Jos pyydettyä tietoa ei anneta, asia voi olla perusteltua käsitellä tietopyyntönä, joka avaa asiakkaalle mahdollisuuden valittaa viranomaisen ratkaisusta tuomioistuimeen. Olennaista on myös noudattaa omaksuttua menettelytapaa johdonmukaisesti sekoittamatta eri menettelyjen elementtejä keskenään.

Nyt esillä oleva asia kytkeytyy Kelan päätöksen perustelemiseen. Hallintolain mukaisesti päätös on perusteltava ja perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun, sekä mainittava sovelletut säännökset. Ratkaisun perusteena olevista oikeudellisista perusteista on hallintolain esitöiden mukaan ilmoitettava lain tai asetuksen säännökset sekä mahdolliset yleiset oikeusperiaatteet.

Kantelija oli osoittanut Kelalle jo tehtyä päätöstä koskevan tiedustelun, johon Kela oli vastannut muun muassa viittaamalla vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön. Tämän jälkeen kantelija oli vielä pyytänyt saada ne ratkaisut, jotka muodostivat Kelan kyseisessä vastauksessaan viittaaman oikeuskäytännön.

Hallintolain näkökulmasta kyse ei nyt ole niinkään ollut sellaisesta hallintolain 8 §:n mukaisesta neuvonnasta, joka perimmältään kytkeytyy joko yleisemmin viranomaisen tehtäviin ja toimintaan tai yksittäisen asian vireillepanoon taikka käsittelyyn viranomaisessa eli erilaisiin toimenpiteisiin ennen asian vireilletuloa tai ratkaisemista.

Vaikka kantelija sinänsä olikin nimennyt yhteydenottonsa tietopyynnöksi, kyse ei käsitykseni mukaan kuitenkaan ole ollut myöskään sellaisesta asiakirjapyynnöstä, joka olisi koskenut kantelijan saaman hallintopäätöksen perusteena olleita asian käsittelyn yhteydessä hankittuja tai saatuja ja juuri kyseistä tapausta koskevia asiakirjoja eli julkisuusperiaatteen kannalta keskeistä viranomaisella olevaa aineistoa.

Kantelijan yhteydenotot olivat sen sijaan nyt kokonaisuudessaan liittyneet hänen saamansa päätöksen perusteluihin. Kaiken kaikkiaan kyse on käsitykseni mukaan ollut ennen muuta hallintolain 44 §:n 1 momentin 4 kohdan tarkoittamasta lisätietojen antamisesta päätöksestä. Hallintolaissa ei toisaalta kuitenkaan ole erikseen säädetty siitä eikä lain esitöistäkään lähemmin ilmene, mistä päätöstä koskevien lisätietojen antamisessa on kyse ja mitä se pitää sisällään. Joka tapauksessa lisätietojenkin antamisessa kyse on hallintolain mukaisesta menettelystä, ja muun sääntelyn puuttuessa lähden siitä, että lisätietoja koskevan pyynnön käsittelyssä voidaan soveltuvin osin soveltaa hallintolain 8 §:n lähtökohtia tiedusteluun vastaamisesta.

Jos siis viranomaisen toteaa päätöksensä perustuneen yleisellä tasolla oikeuskäytäntöön, jolla on ollut merkitystä asian arvioinnissa, viranomaisen tulee jälkikäteen vastata lisätietojen antamisen tarkoituksessa tällaista seikkaa koskevaan yhteydenottoon ilman aiheetonta viivytystä, mikäli asiakas tällaisia lisätietoja pyytää. Tiedusteluun vastaaminen jättää sisältönsä puolesta kuitenkin sijaa viranomaisen harkinnalle. Tässä harkinnassa merkitystä voi olla esimerkiksi sillä, koskeeko tiedustelu tosiasiallisesti sellaista päätökseen ja sen perusteluihin liittyvää seikkaa, joka on mahdollisuus saattaa muutoksenhaussa arvioitavaksi.

Johtopäätökseni on, että Kela on voinut katsoa, että kyseessä on ollut hallintolain mukainen päätöksen oikeuslähteitä koskenut tiedustelu (pyyntö lisätietojen saamiseksi päätöksestä), johon se ei ollut pystynyt vastaamaan heti pyynnön saavuttua, koska se oli joutunut käymään manuaalisesti läpi Kelaan tulleita muutoksenhakuasteiden päätöksiä.

4 LOPUKSI

En katso kantelun antavan aihetta toimenpiteisiini. Lähetän Kansaneläkelaitokselle jäljennöksen tästä päätöksestäni.